

Наукові перспективи
Видавнича група

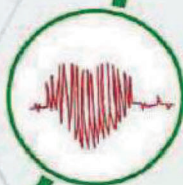
Перспективи та інновації науки

СЕРІЯ "ПЕДАГОГІКА"

СЕРІЯ "ПСИХОЛОГІЯ"

СЕРІЯ "МЕДИЦИНА"

№9(43)2024

Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського

Видавнича група «Наукові перспективи»

Луганський державний медичний університет

Громадська наукова організація «Система здорового довголіття в мегаполісі»

Громадська організація «Християнська академія педагогічних наук України»

Громадська організація «Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з
духовно-морального виховання»

*за сприяння КНП "Клінічна лікарня №15 Подільського району м.Києва",
Центру дієтології Наталії Калиновської*

«Перспективи та інновації науки»

(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)

Випуск № 9(43) 2024

Київ – 2024

Ivan Horbachevsky Ternopil National Medical University

Publishing Group «Scientific Perspectives»

Luhansk State Medical University

Public scientific organization "System of healthy longevity in the metropolis"

Public organization "Christian Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine"

Public organization "All-Ukrainian Association of Teachers and Psychologists of
Spiritual and Moral Education"

*with the assistance of the KNP "Clinical Hospital No. 15 of the Podilsky District of Kyiv",
Nutrition Center of Natalia Kalinovska*

"Prospects and innovations of science"

(Series "Pedagogy", Series "Psychology", Series "Medicine")

Issue № 9(43) 2024

Kiev – 2024

**«Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)»:
журнал. 2024. № 9(43) 2024. С. 911**

**Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 27.09.2021
№ 1017 журналу присвоєно категорію "Б" із психології та педагогіки**

**Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 27.04.2023
№ 491 журналу присвоєно категорію "Б" із медицини: спеціальність 222**

**Рекомендовано до видавництва Президією громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів
наук з державного управління» (Рішення від 16.09.2024, № 6/9-24)**

*Журнал видається за підтримки КНП "Клінічна лікарня №15 Подільського району м.Києва",
Центру дієтології Наталії Калиновської.*

Журнал заснований з метою розвитку наукового потенціалу та реалізації кращих традицій науки в Україні, за кордоном. Журнал висвітлює історію, теорію, механізми формування та функціонування, а, також, інноваційні питання розвитку медицини, психології, педагогіки та. Видання розраховано на науковців, викладачів, педагогів-практиків, представників органів державної влади та місцевого самоврядування, здобувачів вищої освіти, громадсько-політичних діячів.

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), Research Bible, міжнародної пошукової системи Google Scholar.

Голова редакційної колегії:

**Жукова Ірина
Віталіївна**

кандидат наук з державного управління, доцент, Лауреат премії Президента України для молодих вчених, Лауреат премії Верховної Ради України молодим ученим, директор Видавничої групи «Наукові перспективи», директор громадської наукової організації «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління» (Київ, Україна)

Головний редактор: Чернуха Надія Миколаївна — доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної реабілітації та соціальної педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ, Україна).

Заступник головного редактора: Торяник Інна Іванівна - доктор медичних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник лабораторії вірусних інфекцій Державної установи «Інститут мікробіології та імунології імені І.І. Мечникова Національної академії медичних наук України» (Харків, Україна);

Заступник головного редактора: Сіданіч Ірина Леонідівна — доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна);

Заступник головного редактора: Жуковський Василь Миколайович — доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри англійської мови Національного університету "Острозька академія" (Рівне, Україна).

Редакційна колегія:

1. Бабова Ірина Костянтинівна - доктор медичних наук, професор, професор кафедри дефектології та фізичної реабілітації, ДЗ "Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського" (Одеса, Україна)
2. Бабчук Олена Григоріївна – кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» (Одеса, Україна)
3. Бахов Іван Степанович — доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри іноземної філології та перекладу Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
4. Балахтар Катерина Сергіївна - здобувач ступеня доктора філософії (PhD) за спеціальністю 053. Психологія, старший викладач кафедри іноземних мов в Національному університеті ім. О. О. Богомольця (Київ, Україна)
5. Бартснєва Ірина Олександрівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» (Одеса, Україна)
6. Біляковська Ольга Орестівна – доктор педагогічних наук, професор кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи Львівського національного університету імені Івана Франка (м. Львів, Україна)
7. Вадзюк Степан Нестерович - доктор медичних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, почесний академік Національної академії педагогічних наук України, завідувач кафедри фізіології з основами біоетики та біобезпеки Тернопільського національного медичного університету імені І.Я. Горбачевського України (Тернопіль, Україна)
8. Вовк Вікторія Миколаївна - кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки Державного університету ім. Станіслава Сташица в Пілі (м. Піла, Польща)
9. Гвождєвчів Сильвія — кандидат наук, Державна професійна вища школа ім. Якуба з Парадижу в Гожуві-Великопольському (Польща)
10. Гетманенко Людмила Миколаївна - старша викладачка кафедри природничо-математичної освіти і технологій Інституту післядипломної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка (Київ, Україна)

11. Головач Наталя Василівна — кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри управління персоналом та економіки праці Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
12. Гречановська Олена Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор кафедри філософії та гуманітарних наук Вінницького національного технічного університету (Вінниця, Україна)
13. Гудзь Наталя Іванівна - доктор фармацевтичних наук, професор, ад'юкт кафедри фармації і екологічної хімії Опольського університету, доцент кафедри технології ліків та біофармації Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького (Львів, Україна)
14. Гуменикова Тамара Рудольфівна — доктор педагогічних наук, професор, директор Приднізської філії Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
15. Дерстуганова Наталя Вікторівна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри освіти та управління навчальним закладом Класичного приватного університету (Запоріжжя, Україна)
16. Долгова Олена Миколаївна - кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
17. Журавльова Лариса Петрівна — доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології Поліського національного університету (Житомир, Україна)
18. Заячківська Оксана Василівна - кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів та економічної безпеки Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
19. Інжеська Леся Анатоліївна — кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології та особистісного розвитку Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна)
20. Ічанська Олена Михайлівна - кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
21. Кардаш Оксана Любомирівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри комп'ютерних технологій та економічної кібернетики Навчально-наукового інституту автоматизації, кібернетики та обчислювальної техніки Національного університету водного господарства та природокористування (м. Рівне, Україна)
22. Климус Тереза Миколаївна - кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри соціології та соціальної роботи Національного університету "Львівська політехніка", завідувач сіхківського відділення денного догляду Львівського міського центру соціальних послуг "Джерело" (Львів, Україна)
23. Коваленко Олена Михайлівна - кандидат педагогічних наук, провідний науковий співробітник відділу профільного навчання Інституту педагогіки НАПН України (Київ, Україна)
24. Коваль Галина Миколаївна - доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри мікробіології, вірусології, епідеміології з курсом інфекційних хвороб Ужгородського національного університету (Ужгород, Україна)
25. Ковальчук Анна Сергіївна - здобувач ступеня доктора філософії (PhD) за спеціальністю 053 Психологія Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна)
26. Корильчук Неоніла Іванівна – кандидат медичних наук, доцент кафедри терапії та сімейної медицини Тернопільського національного медичного університету імені І.Я.Горбачевського МОЗ України (Тернопіль, Україна)
27. Корнієнко Петро Сергійович - доктор юридичних наук, доцент, адвокат, заступник першого проректора по роботі з коледжами, професор кафедри філософії та соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії статистики, обліку та аудиту (Київ, Україна)
28. Кравчук Володимир Миколайович, доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
29. Кравчук Людмила Степанівна - кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри фізичної терапії, ерготерапії, фізичної культури і спорту Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна», завідувач кафедрою фізичної терапії, ерготерапії, фізичної культури і спорту Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна» (Хмельницький, Україна)
30. Крайник Григорій Сергійович - кандидат юридичних наук, доцент, доцент Житомирського державного університету імені Івана Франка (Житомир, Україна)
31. Левков Анатолій Анатолійович - кандидат медичних наук, доцент кафедри фізичної терапії та ерготерапії Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (Полтава, Україна)
32. Лігочий Анатолій Олексійович — доктор педагогічних наук, професор (Київ, Україна)
33. Лисенко Дмитро Андрійович - кандидат медичних наук, доцент кафедри внутрішньої медицини №2 Вінницького національного медичного університету (Вінниця, Україна)
34. Лич (Назарук) Оксана Миколаївна - доктор психологічних наук, доцент, член-кореспондент української академії акмеології, член громадської спілки «Національна психологічна асоціація», доцент кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
35. Макаренко Олександр Миколайович — доктор медичних наук, професор, академік Міжнародної академії освіти та науки, професор кафедри загальномедичних дисциплін Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
36. Мальцев Дмитро Валерійович кандидат медичних наук, завідувач лабораторії імунології і молекулярної біології Національного медичного університету імені О.О. Богомольця (Київ, Україна)
37. Марушева Олександра Анатоліївна - доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри публічного управління та інформаційного менеджменту ПВНЗ Університет Новітніх Технологій (м. Київ, Україна)
38. Мельник Володимир Степанович — доктор медичних наук, професор кафедри неврології Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, декан медичного факультету №1 (Київ, Україна)
39. Мігенько Богдан Орестович – кандидат медичних наук, доцент кафедри терапії та сімейної медицини Тернопільського національного медичного університету імені І.Я.Горбачевського МОЗ України (Тернопіль, Україна)
40. Мігенько Людмила Михайлівна – кандидат медичних наук, доцент кафедри внутрішньої медицини №2 Тернопільського національного медичного університету імені І.Я. Горбачевського МОЗ України (Тернопіль, Україна)
41. Мідєський Сергій Людвигович – професор, Академік, Президент Регіональної Академії Менеджменту (Казахстан)
42. Міхальський Томаш — доктор наук, доцент кафедри географії регіонального розвитку Гданського університету (Польща)
43. Миргород-Карпова Валерія Валеріївна - кандидат юридичних наук, заступник директора з наукової роботи, старший викладач кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету (Суми, Україна)
44. Мочалов Юрій Олександрович - доктор медичних наук, професор, професор кафедри хірургічної стоматології та клінічних дисциплін ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (Ужгород, Україна)
45. Нікульчев Микола Олександрович – доктор богословських наук, кандидат філософських наук, професор, доцент кафедри філософії НУ «ОМА» (Одеса, Одеська область, Україна)
46. Олійник Світлана Валентинівна - кандидат фармацевтичних наук, доцент, доцент кафедри аптечної технології ліків Національного фармацевтичного університету
47. Помиткін Едуард Олександрович — доктор психологічних наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Язюна НАПН України (Київ, Україна)
48. Помиткіна Любов Віталіївна — доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
49. Попель Оксана Василівна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української та іноземної філології Одеського національного технологічного університету (Одеса, Україна)
50. Приходькіна Наталя Олексіївна - доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна)
51. Прокоф'єва Марина Олександрівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри іноземної філології факультету лінгвістики та соціальних комунікацій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
52. Сирник Ярослав - доцент кафедри антропології Вроцлавського університету (Вроцлав, Польща)
53. Трушкіна Наталя Валеріївна - кандидат економічних наук, член-кореспондент Академії економічних наук України, дійсний член Центру українсько-європейського наукового співробітництва, старший науковий співробітник відділу проблем регуляторної політики та розвитку підприємництва, Інститут економіки промисловості НАН України (Київ, Україна)
54. Турчинова Ганна Володимирівна — кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету природничо-географічної освіти та екології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (Київ, Україна)
55. Філіпнова Лариса Валеріївна – доктор педагогічних наук, кандидат хімічних наук, доцент, доцент закладу вищої освіти кафедри медичної біохімії та молекулярної біології Національного медичного університету імені О.О.Богомольця, (Київ, Україна)
56. Хохліна Олена Петрівна — доктор психологічних наук, професор, професор кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
57. Чаусова Тетяна Володимирівна — кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології та особистісного розвитку Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна)
58. Черська Марія Сергіївна - доктор медичних наук, завідувачка консультативно-діагностичним відділенням Державної Установи «Інститут ендокринології та обміну речовин НАМН України» (Київ, Україна)
59. Чумак Оксана Володимирівна - доктор економічних наук, доцент, науковий співробітник відділу статистики і аналітики вищої освіти Державної наукової установи «Інститут освітньої аналітики», (Київ, Україна)
60. Шевченко Валерія Геннадіївна - кандидат медичних наук, доцент кафедри хірургії #2 Одеського національного медичного університету (Одеса, Україна)
61. Яковичка Лада Савелівна — доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)

Статті розміщені в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію поданих матеріалів несуть автори.

ЗМІСТ

СЕРІЯ «Педагогіка»

Akimova O.V., Sapohov M.V., Napchuk Ya.A., Salii R.V. <i>E-LEARNING AS A GLOBAL PEDAGOGICAL PROBLEM</i>	13
Khalabuzar O.A. <i>PECULIARITIES OF ESP COURSE DESIGN FOR BUSINESS ENGLISH</i>	23
Khrystova T.Ye., Abdullaiev Altai Karam ohly, Rebar I.V., Nesterov O.S., Hrdzelidze S.R. <i>THE SPECIFICS OF THE REGULATION OF THE WATER BALANCE IN THE BODY OF A SPORTSMAN</i>	32
Zhovnych O.V., Koval T.V., Kolesnik K.A. <i>FORMATION OF READINESS OF FUTURE EDUCATORS TO WORK IN THE CONDITIONS OF «FOREST KINDERGARTEN»</i>	41
Бажан С.П. <i>РОЛЬ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В АНТОПОТЕХНІЧНОМУ ВИМІРІ ОСВІТИ</i>	50
Білавич Г.В., Вінтоняк О.В. <i>ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ У КОНТЕКСТІ ДІЯЛЬНОСТІ КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ «ЛУЦЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕДЖ» ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ (1939-2024)</i>	62
Бордюг Н.С. <i>СИСТЕМА ДІАГНОСТИКИ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО ЗДІЙСНЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ</i>	73
Варивода К.С., Горденко С.І., Єрічева Т.Ю. <i>ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ТА ОХОРОНИ ПРАЦІ: ІНТЕГРАТИВНИЙ ПІДХІД</i>	85
Васильєв Г.А. <i>ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТРЕНЕРА-ВИКЛАДАЧА У РОБОТІ З СТУДЕНТСЬКОЮ МОЛОДДЮ</i>	98
Ващенко В.В. <i>ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ПЕДАГОГІЧНОГО ПЕРСОНАЛУ ДЛЯ СИСТЕМИ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ В КРАЇНАХ БАЛТІЇ</i>	107

Великдан Ю.В. <i>ІНТЕГРАЦІЯ МОБІЛЬНОГО НАВЧАННЯ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС: ІННОВАЦІЙНІ РІШЕННЯ ДЛЯ УРОКІВ ІНФОРМАТИКИ ТА ТЕХНОЛОГІЙ В ЗЗСО</i>	119
Волинець Ю.О., Стаднік Н.В., Унинець Л.М. <i>ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ВЗАЄМОДІЇ З ДІТЬМИ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ КОНСТРУКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ</i>	128
Джеджула О.М., Василенко В.Г. <i>КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ЯК НОВА МЕТОДОЛОГІЯ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ</i>	140
Дика Н.М., Глазова О.П. <i>ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В КОНТЕКСТІ КОМПЕТЕНТІСНОГО НАВЧАННЯ</i>	153
Дудіна О.В. <i>ТРАНСФОРМАЦІЯ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ В ЯПОНІЇ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ВИКЛИКИ РЕФОРМУВАННЯ</i>	166
Дяченко М.Д., Прищепя А.І. <i>РОЛЬ САМОМЕНЕДЖМЕНТУ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В ОРГА- НІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ</i>	179
Дячик Н.Ю. <i>СУТНІСТЬ ТА РОЛЬ ІНТЕГРАТИВНОГО ПІДХОДУ У ФОРМУВАННІ ЗАГАЛЬ- НИХ ТА ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО ПСИХОЛОГА</i>	191
Єременко Т.Є., Лук'янченко І.О. <i>ФОРМУВАННЯ ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА МОВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ»</i>	203
Зінорук А.В. <i>МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ У МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ ЗАСОБАМИ ІМІТАЦІЙНО-ІГРОВОЇ ТЕХНОЛОГІЇ</i>	215
Зобенько Н.А., Михальчук О.О., Нікітська Ю.М. <i>ПСИХОЛОГІЧНА КУЛЬТУРА МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА ЯК УМОВА ПРОФЕСІЙНОЇ УСПІШНОСТІ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ТЕНДЕНЦІЙ</i>	226

- Іонова О.М., Лупаренко С.Є.** 237
ОРГАНІЗАЦІЯ ТРУДОВОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ЗА ІДЕЯМИ СОФІЇ РУСОВОЇ
- Кібіч Д.О.** 247
ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО МИСТЕЦТВА ДО ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ АКМЕОЛОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
- Кінах Н.В.** 260
МОТИВАЦІЯ ДО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ
- Кірдан О.Л.** 271
ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ІНСТРУМЕНТАЛІСТІВ-ВИКОНАВЦІВ ТА ВЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА: ІСТОРИОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ
- Ковтун Т.Л.** 283
ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНІВ СФОРМОВАНOSTІ У ДІТЕЙ 3-ГО РОКУ ЖИТТЯ ОСНОВ МОВЛЕННЄВОГО ЕТИКЕТУ
- Кравець І.С., Євтушенко Г.О., Губська О.П., Соколов С.О., Скаковський С.І.** 294
ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН ПРИРОДНИЧОГО ТА АГРАРНОГО ЦИКЛУ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ
- Ларіна О.В.** 308
ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У СИСТЕМІ ДИСТАНЦІЙНОГО ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ
- Левігіна Л.В.** 320
ВИЗНАЧЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ РОЗВИТКУ СТРАТЕГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
- Махомета Т.М., Тягай І.М.** 334
ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТТЯХ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ МАТЕМАТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МАТЕМАТИКИ
- Олійник І.В., Карпова М.Є.** 342
РОЗВИТОК СТРАТЕГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ В ПРОЦЕСІ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

Решевська К.С., Циммерман Г.А., Алькема О.М. <i>ЖИТТЄВИЙ ЦИКЛ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК ПРЕДМЕТ ВИВЧЕННЯ КУРСУ ІНФОРМАТИКИ ПРОФІЛЬНОГО РІВНЯ</i>	353
Савченко О.Л. <i>ОБґРУНТУВАННЯ ЗМІСТУ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ 5 – 9 КЛАСІВ</i>	365
Сорочинська О.А. <i>ДИЗАЙН ПЛАКАТУ ЯК ЗАСІБ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРОСВІТНИЦТВА</i>	375
Степанюк С.І., Коваль В.Ю., Грабовський Ю.А., Городинська І.В., Харченко-Баранецька Л.Л. <i>ОЛІМПІЙСЬКІ ДОСЯГНЕННЯ–2024 ВИПУСКНИКІВ ФАКУЛЬТЕТУ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА СПОРТУ ХЕРСОНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ</i>	388
Теренко О.О. <i>ПІВНІЧНОАМЕРИКАНСЬКИЙ ДОСВІД ВИЗНАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НЕФОРМАЛЬНОЇ ТА ІНФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ</i>	400
Федорченко Т.Є., Луценко В.О. <i>ОБІЗНАНІСТЬ БАТЬКІВ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ КІБЕРБУЛІНГУ В ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ ТА ЙОГО ВПЛИВУ НА ПОВЕДІНКУ ДІТЕЙ</i>	412
Федь І.Є., Плахотський О.В. <i>САМОСТІЙНА РОБОТА ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ МОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ</i>	422
Фоміна Л.В. <i>ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ</i>	432
Форостюк Т.В., Форостюк В.О. <i>ФОРМУВАННЯ В МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ МОВНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ «УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ» ТА «СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО НАУКОВОГО МОВЛЕННЯ»</i>	444
Чубінська Н.Б., Пастернак В.В. <i>СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІОНАЛІЗЦІЇ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ТУРИЗМУ</i>	457
Чубінська Н.Б., Скочиляс А.Б. <i>СТРУКТУРА ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕР- НОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН</i>	469
Яковишина Т.В. <i>ВПЛИВ ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЇ НА ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ СОЛІДАРНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ</i>	477

СЕРІЯ «Психологія»

- Vizniuk I.M., Paikush M.A., Dolynnyi S.S., Cherchyk N.L., Kirzha N.V.** 487
ALGORITHM OF CHRONOBIOLOGICAL FORECAST IN THE STUDY OF THE CAUSES OF PSYCHOPROFESSIONAL DISORDERS IN SPECIALISTS
- Андрущенко Т.В., Бекетова Г.В.** 498
ПСИХОЛОГІЧНІ ПОРУШЕННЯ У ДІТЕЙ ТА ПІДЛІТКІВ ПРИ ПОСТКОВІДНОМУ СИНДРОМІ: ЩО ВЖЕ ВІДОМО?
- Бекетова Н.В., Мозгова Г.П.** 513
РІВЕНЬ НЕЙРОТИЗМУ ПРИ ПОСТКОВІДНОМУ СИНДРОМІ У ПІДЛІТКІВ
- Бочелюк В.Й., Панов М.С., Жадленко І.О.** 525
ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ
- Бузід А.М.** 542
ТЕОРИТИЧНІ ОСНОВИ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ У КУРСАНТІВ ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ
- Далакян Г.М., Іващенко А.І.** 553
СПЕЦИФІКА ПОДОЛАННЯ ТРИВОЖНОСТІ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗА ДОПОМОГОЮ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА
- Доцевич Т.І.** 566
ПСИХОЛОГІЧНА РЕСУРСНІСТЬ СТУДЕНТІВ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ
- Калмикова Л.О., Харченко Н.В., Коцур В.П., Мисан І.В.** 579
КОМУНІКАЦІЯ: ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ І НОВЕ РОЗУМІННЯ
- Кузнєцов М.А., Кабусь Н.Д.** 590
ПРОЯВ ЛІДЕРСЬКИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНІХ ОСВІТЯН У КОНТЕКСТІ ЇХНЬОЇ ГОТОВНОСТІ ДО РИЗИКУ
- Кузнєцова Т.В., Іващенко А.І., Бикова Г.В.** 604
ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ВИВЧЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ КУРСАНТІВ
- Малиш В.Є.** 618
ЗАГАЛЬНИЙ ОГЛЯД ПОНЯТТЯ ПСИХОЛОГІЧНІ КРИЗИ: ВИДИ, ДІАГНОСТИКА ТА ДОПОМОГА
- Пампура І.І., Бойко-Бузиль Ю.Ю.** 631
ПРОФЕСІЙНО ВАЖЛИВІ ЯКОСТІ У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

УДК [378.016:373.3.011.3-051]:[004:172]

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-9\(43\)-477-486](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-9(43)-477-486)

Яковишина Тетяна В'ячеславівна кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки початкової, інклюзивної та вищої освіти, Рівненський державний гуманітарний університет, вул. Пластова, 31, м. Рівне, 33000, <https://orcid.org/0000-0001-9507-3621>

ВПЛИВ ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЇ НА ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ СОЛІДАРНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Анотація. У публікації ми опираємося на те, що формування українського суспільства, яке б відповідало всім європейським стандартам, безпосередньо залежить від функціонування існуючої системи освіти. Тому в контексті реформування всіх сфер життя суспільства необхідною є модернізація національної системи освіти. Однак, важливо зазначити, що такі зміни не можуть бути відокремлені від загальноцивілізаційних тенденцій розвитку суспільства в цілому. Слід зазначити, що глобальні зміни, які відбуваються в сучасному світі, вимагають від українського суспільства відповідного рівня конкурентоспроможності. На думку багатьох науковців, ця мета може бути досягнута, якщо освіта стане визначальною та пріоритетною сферою не лише на рівні усвідомлення громадянами, а й на рівні реалізації. У цьому процесі визначальною особою є вчитель, який повинен відповідати низці вимог, щоб ефективно виховувати здобувачів у дусі громадянської відповідальності, солідарності та соціальної активності.

Ми вважаємо громадянську солідарність важливим компонентом освітнього процесу, особливо в контексті виховання громадянської свідомості та активного громадянського ставлення. У багатьох документах про освіту, що регулюють виховання та освіту дітей та молоді, наголошується на необхідності розвитку громадянської солідарності як однієї з ключових компетенцій для сучасної людини.

Інтернет-комунікація в процесі формування громадянської солідарності виступає майданчиком для особистої комунікації, місцем формування різнопланових співтовариств. Інтернет для значної кількості майбутніх учителів виявляється тим простором, де вони розшукують і знаходять відкриті спільноти, що сприяє їхньому доступові до тих форм самореалізації, комунікування й розвитку, які відсутні в реальному житті цих особистостей. Через спілкування в мережі відбувається взаємовплив і взаємопроникнення культур комунікантів, тобто процес обоюдоцінних змін, впливів, обмінів духовними, художніми, науковими досягненнями.

Отож, інтернет-комунікації мають великий вплив на формування громадянської солідарності, зокрема через можливість швидкого доступу до інформації, мобілізацію і об'єднання людей. Однак їх вплив не є однозначно позитивним, оскільки існують ризики фрагментації інформаційного простору, поширення дезінформації і агресії. Щоб максимально використати позитивні аспекти інтернет-комунікацій і зменшити їх негативний вплив, важливо розвивати медіаграмотність, заохочувати критичне мислення та сприяти конструктивному діалогу в онлайн-просторі.

Ключові слова: громадянська ідентичність, громадянська свідомість, громадянська солідарність, інтернет-комунікація, майбутні учителі початкових класів, солідарність.

Yakovyshyna Tetiana Vyacheslavivna Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Primary, Inclusive and Higher Education Pedagogy Rivne State University of the Humanities Plastova St., 31, Rivne, 33000, <https://orcid.org/0000-0001-9507-3621>

THE IMPORTANCE OF INTERNET COMMUNICATION IN THE FORMATION OF CIVIC SOLIDARITY OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS

Abstract. In this publication, we argue that the formation of a Ukrainian society that meets all European standards directly depends on the functioning of the existing education system. Therefore, in the context of reforming all spheres of society, it is necessary to modernise the national education system. However, it is important to note that such changes cannot be separated from the general civilisation trends in the development of society as a whole. It should be noted that the global changes taking place in the modern world require an appropriate level of competitiveness from Ukrainian society. According to many scholars, this goal can be achieved if education becomes a defining and priority area not only at the level of citizens' awareness, but also at the level of implementation. In this process, the teacher is the key person who must meet a number of requirements in order to effectively educate students in the spirit of civic responsibility, solidarity and social engagement.

We believe that civic solidarity is an important component of the educational process, especially in the context of fostering civic awareness and active citizenship. Many educational documents regulating the upbringing and education of children and young people emphasise the need to develop civic solidarity as one of the key competences for a modern person.

In the process of developing civic solidarity, Internet communication serves as a platform for personal communication and a place for the formation of diverse communities. For a significant number of future teachers, the Internet is the space

where they search for and find open communities, which facilitates their access to those forms of self-realisation, communication and development that are not available in real life. Communication on the Internet is a process of mutual influence and interpenetration of the cultures of communicators, i.e. a process of mutual changes, influences, exchanges of spiritual, artistic, and scientific achievements.

Therefore, Internet communications have a great impact on the formation of civic solidarity, in particular through the possibility of quick access to information, mobilisation and unification of people. However, their impact is not unequivocally positive, as there are risks of fragmentation of the information space, spread of disinformation and aggression. To maximise the positive aspects of online communications and reduce their negative impact, it is important to develop media literacy, encourage critical thinking and promote constructive dialogue in the online space.

Keywords: civic identity, civic consciousness, civic solidarity, Internet communication, future primary school teachers, solidarity.

Постановка проблеми. Громадянська солідарність – це не просто модний термін, а фундаментальне поняття, яке визначає якість життя в суспільстві. Це спільна відповідальність, взаємодопомога, єдність у досягненні спільних цілей. Це відчуття «ми», яке об'єднує людей різних поглядів, віросповідань та соціальних статусів.

Це набагато більше, ніж просто співчуття до ближнього. Це активна участь у житті громади, готовність відстоювати спільні інтереси, прагнення зробити світ навколо себе кращим. Це коли люди об'єднуються, щоб вирішити проблеми, які стосуються всіх, від покращення інфраструктури до захисту прав меншин.

Формування громадянської солідарності надзвичайно важливе з багатьох сторін, зокрема:

- солідарність є клеєм, який скріплює суспільство. Вона створює відчуття безпеки, довіри та взаєморозуміння між людьми;
- об'єднані зусилля дозволяють швидше і ефективніше вирішувати проблеми, які стоять перед суспільством;
- солідарність є основою для розвитку громадянського суспільства, де люди беруть активну участь у прийнятті рішень, які впливають на їхнє життя;
- солідарність допомагає суспільству долати кризи та виходити з них сильнішими;
- бути частиною чогось більшого, ніж ти сам, надає людині відчуття значущості та зміцнює її особистість.

Громадянська солідарність є важливим компонентом освітнього процесу, особливо в контексті виховання громадянської свідомості та активного громадянського ставлення. У багатьох документах про освіту, що регулюють виховання та освіту дітей та молоді, наголошується на необхідності розвитку

громадянської солідарності як однієї з ключових компетенцій для сучасної людини [5].

На важливість сформованості громадянської солідарності у сучасному суспільстві також наголошується у низці державних документів, дотичних до освіти. Так, Конституція України (1996) проголошує, що кожен громадянин має право на освіту. Її мета – формування гармонійно розвиненої особистості з високим рівнем національної свідомості, патріотизму, громадянськості, толерантності, працелюбства, честі, любові, дружби, що відповідає вимогам сучасного суспільства.

Закон України «Про освіту» (2017) визначає, що основним завданням освіти є формування компетентної, творчої особистості, здатної до саморозвитку, самореалізації та соціалізації, яка успішно справляється з викликами сучасного світу. Громадянська солідарність є одним з ключових елементів такої особистості.

Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2017–2022 роки актуалізувала необхідність формування громадянської солідарності у здобувачів. Стратегія передбачала розвиток громадянської освіти, яка має сприяти формуванню активних громадян, здатних до конструктивного діалогу, співпраці та спільного вирішення проблем.

Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України (2022) визначала громадянську солідарність як одну з основних цінностей національно-патріотичного виховання. Концепція передбачала формування у школярів почуття приналежності до української нації, поваги до її історії, культури та традицій, а також готовності до активної участі у громадському житті.

Ці документи підкреслюють важливість формування громадянської солідарності у здобувачів та сприяють створенню умов для її розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Громадянська солідарність стала предметом дослідження Т. Парсонса (1971), Ф. Тьоніса (2005), Е. Дюркгейма (1991), Ю. Хабермаса (2000), А. Шютц (1962) та багатьох інших науковців. Так, у своєму доробку Еміль Дюркгейм аналізував відносини між індивідом і колективом у суспільстві, а також виділив дві основні форми солідарності: механічну та органічну. Механічна солідарність виникає у простих традиційних суспільствах, де індивідуальність підпорядковується загальним нормам, цінностям і традиціям. У цьому типі солідарності люди почуваються зв'язаними однаковими цілями, уявленнями та способами життя. Органічна солідарність, натомість, виникає в складних і розвинених суспільствах, де індивідуальність визнається і поважається, а стосунки між людьми ґрунтуються на взаємозалежності та спеціалізації [2].

Його підтримував Талькотт Парсонс (1971), представник структурного функціоналізму, який стверджував, що солідарність є провідною умовою стабільності та відтворення соціальної системи. Більше того, у своїх наукових

працях Т. Парсонс наполягав на тому, що солідарність – основний фактор, що утримує соціальну систему разом [4].

А. Шютц (1962) актуалізував поняття солідарності через призму взаємодій людини. Він наголошував на тому, що людина приймає готові форми соціальної взаємодії і виконує роль, відповідно до прийнятих символічних норм. Такий підхід А. Шютца до солідарності має значення для розуміння ролі соціальних символів, культурних шаблонів і спільних уявлень у формуванні солідарності між людьми. Тобто, іншими словами А. Шютц вважав солідарність результатом соціально зумовленої взаємодії людини та її сприйняття інших осіб у суспільстві.

Юрген Хабермас (2000) приклав зусиль у трактуванні поняття «солідарність». Так, Ю. Хабермас розумів солідарність як підґрунтя, зорієнтоване на взаєморозуміння дії. Воно виступає як символічна структура, що формує соціальний світ. Ця символічна структура опирається на взаємодію та соціальні дії, які сприяють згоді та діалогу між людьми.

Українських дослідників (Т. Бабюк, В. Данилів, Т. Потапчук, І. Пукас, Р. Сойчук) об'єднує ідея формування громадянської солідарності через: теоретичне осмислення терміна; порівняння українського підходу до формування громадянської солідарності з іншими країнами, що може допомогти в ідентифікації кращих практик і адаптації їх до українських реалій; аналіз того, як державні політики та громадські ініціативи сприяють чи перешкоджають розвитку громадянської солідарності; вивчення того, як громадянська солідарність інтегрується в освітні програми та навчальні плани; аналіз того, як громадянська солідарність реалізується в закладах освіти і громадських організаціях через практичні проєкти, волонтерство, соціальні ініціативи та активності; розгляд соціально-психологічних факторів, що впливають на формування громадянської солідарності, таких як соціальні норми, культурні традиції та вплив медіа тощо. Так, В. Данилів переконаний, що громадянська солідарність – вагомий елемент становлення і розвитку суспільства. Вона сприяє побудові гармонійних відносин між громадянами, зміцнює соціальну взаємодію та сприяє досягненню спільних цілей [4].

С. Городецька трактує громадянську солідарність як поведінкову стратегію громадянського діалогу. Вона наполягає, що «громадянський діалог – це форма соціальної взаємодії організацій громадянського суспільства на міжсекторному рівні: з органами влади, з бізнесом для реального впливу на поточну політику і прийнятті політичних рішень з метою підвищення ступеня їх легітимності, ефективності і підконтрольності за допомогою переговорів, круглих столів, протестів тощо» [3].

Сучасні дослідження у цій сфері можуть допомогти краще зрозуміти, як виховати соціально відповідальних громадян і як зміцнити соціальну тканину суспільства. Одним із таких ефективних механізмів формування громадянської солідарності вважаємо інтернет-комунікацію, яка може стати потужним інструментом освітнього процесу.

Мета статті. Метою нашої публікації визначаємо дослідження аспектів громадянської солідарності та впливу інтернет-комунікації на формування громадянської солідарності майбутніх учителів початкових класів.

Виклад основного матеріалу. Формування громадянської солідарності є ключовим аспектом розвитку соціально відповідальної особистості, особливо у професійній діяльності майбутніх учителів початкових класів. Громадянська солідарність сприяє формуванню у школярів почуття єдності, відповідальності та взаємоповаги, що є основою здорового соціального середовища. Виокремлюємо основні аспекти формування громадянської солідарності у майбутніх педагогів, значення цього процесу для їх професійного розвитку та методи впровадження цих принципів у навчальний процес.

Громадянська солідарність – це почуття єдності та відповідальності перед суспільством, яке виявляється у готовності підтримувати інших, брати участь у спільних справах і приймати активну участь у вирішенні соціальних проблем. Це поняття включає в себе такі якості, як соціальна відповідальність, взаємоповага, готовність до співпраці та підтримки [4].

Майбутні вчителі початкових класів грають критично важливу роль у формуванні громадянських цінностей у молодших школярів. Громадянська солідарність учителя впливає на його педагогічну діяльність, взаємодію з учнями, колегами та батьками. Педагог, що володіє високим рівнем громадянської солідарності, здатен створювати підтримуюче навчальне середовище, де кожен учень відчуває свою значимість і відповідальність за спільний добробут.

Важливо, щоб у програмах підготовки вчителів були включені модулі, що стосуються етики, громадянської освіти та соціальної відповідальності. Це допоможе майбутнім педагогам усвідомити важливість громадянської солідарності і навчитися її практичному застосуванню.

Організація волонтерських заходів, участь у соціальних проєктах та спільних ініціативах допомагає здобувачам педагогічних спеціальностей розвивати навички співпраці і взаємодопомоги.

Рольові ігри, тренінги та семінари з тематики громадянської освіти сприяють розвитку вмінь і навичок, необхідних для ефективного спілкування і співпраці в соціальному середовищі.

Важливо, щоб у процесі підготовки майбутні педагоги мали можливість моделювати різні соціальні ситуації, в яких їм потрібно буде проявляти солідарність, працювати в команді та вирішувати конфлікти.

Учителі початкових класів відіграють важливу роль у формуванні громадянської солідарності у дітей. Вони повинні:

- ставити перед учнями приклади соціальної відповідальності через власну поведінку;
- включати в освітній процес завдання та проєкти, що сприяють розвитку командної роботи і співпраці;
- спонукати дітей до участі в соціальних та волонтерських ініціативах.

Формування громадянської солідарності у майбутніх учителів початкових класів є критично важливим для забезпечення успішного виховання соціально відповідальних громадян. Впровадження методів, спрямованих на розвиток громадянської солідарності у педагогічних закладах вищої освіти, має важливе значення для підготовки вчителів, які будуть здатні ефективно працювати у суспільстві та формувати відповідальні цінності у своїх учнів.

Одне з головних завдань, що стоять перед сучасною освітою в інформаційно орієнтованому суспільстві – навчити здобувачів користуватися сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями. У зв'язку з цим виникає нагальна потреба у прискоренні підготовки викладачів і фахівців у галузі ІКТ та оснащенні закладів освіти новітньою комп'ютерною технікою, навчальним програмним забезпеченням та електронними підручниками. Від вирішення цієї проблеми залежить розвиток країни.

Інтернет є одним із засобів комунікації, що найбільш динамічно розвивається. Це пов'язано з тим, що сучасні засоби зв'язку дають можливість інтегрувати різні комунікаційні системи в глобальну мережу і дозволяють обмінюватися інформацією у світовому масштабі, долаючи національні кордони. Інтернет визнаний одним з головних орієнтирів трансформації індустріальної стадії суспільства в інформаційну.

Сучасний вчитель початкових класів – це насамперед професіонал і повинен вміти організовувати свій час з огляду на навчальне навантаження, наукові дослідження, розробку методичних комплексів, написання посібників тощо, а також розробку ефективних методик викладання. Таким чином, вміння педагога організувати себе в хаосі подій, що відбуваються навколо нього, є вже не питанням бажання, а необхідністю.

В еру цифрових технологій інтернет став потужним інструментом, який радикально змінив спосіб, у який люди взаємодіють, комунікують і організовують свої соціальні активності. Сучасні інтернет-комунікації, такі як соціальні мережі, форуми, блоги і платформи для відеообміну, відіграють важливу роль у формуванні громадянської солідарності. Це явище має як позитивні, так і негативні аспекти, які варто розглянути [1].

Виокремлюємо такі функції інтернет-комунікації:

1) комунікаційна: інтернет-технології роблять комунікацію незалежною від кордонів та інших фізичних перепон. Для спілкування зникає проблема місцезрештування учасників комунікаційного процесу. Спираючись на такі можливості, інтернет-ЗМІ спроможні реалізовувати соціально-креативну функцію, що полягає у створенні нових спільнот зі спільною базою інформації та єдиними ціннісно-нормативними засадами. Ми вважаємо комунікаційну функцію більш ефективною у порівнянні з традиційними ЗМІ і слугує основою для реалізації інших функцій. Завдяки інтернетові відкриваються можливості для двостороннього спілкування;

2) інформаційна функція. Головне призначення ЗМІ – сприяння обміну інформацією у суспільстві, а основний спосіб використання інтернету-пошук інформації. Інформаційні ресурси в інтернеті доступні будь-кому, обмеження стосуються тільки питань оплати. Рівність доступу до ресурсів для соціальних груп та верств вважається однією з основних проблем соціологічних досліджень та практичного розвитку інтернету;

3) ціннісно-регулювальна функція. Сім'я і школа проводять початкову соціалізацію, залучаючи особистість до знань, норм, цінностей, досвіду, традицій, набутих суспільством та довколишнім соціальним макросередовищем. Потім ця функція переходить до ЗМІ. За допомогою розвитку інтернету з'являється новий рівень свободи у процесі обміну інформацією – можливість виражати свої погляди;

4) соціально-організаційна та соціально-креативна функції. З одного боку, ЗМІ беруть участь у функціонуванні реальних соціальних спільнот та інститутів: громадян країни чи міста, працівників галузі чи членів громадських організацій. Ця функція називається соціально-організаційною. З іншого боку – ЗМІ (особливо в інтернеті) здатні створювати можливості для формування соціальних спільнот (об'єднань, ідентичностей), які існують тільки завдяки комунікації, тобто того, що називають віртуальними співтовариствами. Така функція називається соціально-креативною;

5) функція форуму, розкривається у діяльності ЗМІ як «майданчиків» для обговорення, багатостороннього обміну думками, яка можлива тільки при двосторонньому режимі функціонування мас-медіа. Саме за допомогою функції форуму можна простежити формування громадянської солідарності та соціальну участь (у вигляді комунікативної участі) кожного комуніканта;

6) функція розважальна. Останнім часом інтернет, окрім інструменту пізнання, засобу навчання й інформування, перетворюється у розважальний засіб для великої кількості людей. Однак, на думку О. Боятюк, інтернет використовується, перш за все, для поширення меседжів політичного змісту, організації спілкування через електронну пошту з громадськими мережами, для висловлення думок і пошуку інформації. Авторка наполягає на тому, що інтернет є засобом комунікації, а не розваг [1];

У сучасних умовах цілісність системи ЗМІ наражається на серйозні випробування, наслідки яких відображуються у значних розривах інформаційного простору, порушенні інформаційних зв'язків між членами суспільства, різноманітними прошарками населення, а також між індивідом та соціумом, громадянином і державою, периферією і центром.

О. Боятюк вбачає в сучасному інтернеті майданчик для особистої комунікації, місце формування різнопланових співтовариств. Інтернет для значної кількості користувачів виявляється тим простором, де вони розшукують і знаходять відкриті спільноти, що сприяє їхньому доступові до тих форм самореалізації, комунікування й розвитку, які відсутні в реальному

житті цих особистостей. Через спілкування в мережі, стверджує дослідниця, відбувається взаємовплив і взаємопроникнення культур комунікантів, тобто процес обоюдоцілих змін, впливів, обмінів духовними, художніми, науковими досягненнями [1].

У бурхливому морі всесвітнього павутиння майбутньому вчителів початкових класів варто бути обачним, визначати позитивні та негативні аспекти інтернет-комунікацій, аби у майбутньому контролювати її вплив на формування громадянськості молодших школярів. Отож, проаналізуємо ці впливи.

Позитивний вплив інтернет-комунікацій:

1) швидкий доступ до інформації: інтернет забезпечує миттєвий доступ до інформації про соціальні, політичні та економічні події. Це дозволяє громадянам бути поінформованими про актуальні проблеми і ініціативи, що, у свою чергу, може сприяти формуванню почуття відповідальності та бажання взяти участь у суспільних процесах;

2) платформи для мобілізації: соціальні мережі, такі як Facebook, Twitter, Instagram та інші, надають можливість організовувати акції протесту, кампанії на підтримку соціальних змін, збори коштів та інші ініціативи. Вони слугують майданчиком для обговорення проблем і пошуку односторонців, що сприяє активній участі громадян у соціальних і політичних процесах;

3) зміцнення зв'язків між людьми: інтернет-комунікації допомагають об'єднати людей, які мають спільні інтереси або проблеми. Це може створити мережі підтримки і взаємодопомоги, які сприяють розвитку громадянської солідарності. Люди можуть обмінюватися досвідом, надавати допомогу одне одному і разом вирішувати соціальні проблеми;

4) освітні можливості: Інтернет платформи забезпечують доступ до освітніх ресурсів, онлайн-курсів і тренінгів, що дозволяє громадянам підвищувати свою обізнаність і розуміння важливих соціальних та політичних питань. Це також може сприяти розвитку активного громадянства та солідарності [3].

Проте існує ще і негативний вплив інтернет-комунікацій, який теж треба всебічно вивчити, або у майбутньому запобігти появі проблем:

1) фрагментація інформаційного простору: інтернет може створювати інформаційні «бульбашки», де користувачі оточені лише тим контентом, з яким вони вже погоджуються. Це може призвести до упередженості та зменшення здатності до конструктивного діалогу, що шкодить формуванню справжньої громадянської солідарності;

2) дезінформація і фейкові новини: поширення неправдивої інформації та маніпуляцій може підірвати довіру до важливих соціальних ініціатив і організацій, розпалювати соціальні конфлікти і розділяти громаду. Це може ускладнити формування об'єднаної громадянської позиції;

3) кіберзалякування та агресія: інтернет також може бути простором для кіберзалякування і агресії, що може створювати токсичну середовище для

дискусій і взаємодії. Це може відлякувати людей від участі в громадських обговореннях і ініціативах, знижуючи рівень солідарності;

4) перекозчення реальних потреб: інтернет може іноді створювати враження активності і досягнень, які не відображають реального стану справ. Це може призвести до розбіжностей між віртуальним і реальним світами, ускладнюючи реальне вирішення соціальних проблем.

Висновки. Таким чином, інтернет-комунікації мають великий вплив на формування громадянської солідарності, зокрема через можливість швидкого доступу до інформації, мобілізацію і об'єднання людей. Однак їх вплив не є однозначно позитивним, оскільки існують ризики фрагментації інформаційного простору, поширення дезінформації і агресії. Щоб максимально використати позитивні аспекти інтернет-комунікацій і зменшити їх негативний вплив на формування громадянської солідарності майбутніх педагогів, важливо розвивати медіаграмотність, заохочувати критичне мислення та сприяти конструктивному діалогу в освітянському онлайн-просторі.

Література:

1. Боятюк О. Соціальні мережі як актуальний інструмент безперервної освіти: уніфікація понять та міра використання. *Мультиверсум*. Філософський альманах / гол. ред. В.В. Лях. Вип. 8-9. Київ, 2014. С.137-147.
2. Гаржуй О. Концепція соціальної солідарності Еміля Дюркгейма. Київ: Основи, 2001.
3. Городецька С. Громадянська солідарність як поведінкова стратегія громадянського діалогу. *Грані*. Соціологія. 2014. № 8 (112). С. 80-84.
4. Данилів В. Солідарність і солідаризм / пер. з нім. І. Андрущенко і Д. Павлюк; В. Ю. Данилів. Київ: Вид. дім «КМ Academia», 2000. 152 с.
5. Тьоніс Ф. Спільнота та суспільство. Київ: Дух і літера, 2005. 262 с.

References:

1. Boiatiuk, O. (2014). Sotsialni merezhi yak aktualnyi instrument bezperervnoi osvity: unifikatsiia poniat ta mira vykorystannia [Social media as a relevant tool for continuing education: unification of concepts and extent of use.]. *Multyversum. Filosofskiyi almanakh - Multiverse. A philosophical almanac* / V. 8-9, 137-147 [in Ukrainian].
2. Harzhui, O. (2001). Kontsepsiia sotsialnoi solidarnosti Emilia Diurkheima [Emile Durkheim's concept of social solidarity]. Kyiv: Osnovy [in Ukrainian].
3. Horodetska, S. (2014). Hromadianska solidarnist yak povedinkova stratehiia hromadianskoho dialohu [Civil solidarity as a behavioral strategy of civil dialogue]. *Hrani. Sotsiologiia - Facets. Sociology*. No. 8, 80-84 [in Ukrainian].
4. Danyliv, V. (2000). Solidarnist i solidarystm [Solidarity and solidarism]. Kyiv: KM Academia [in Ukrainian].
5. Tonnies, F. (2005). Spilnota ta suspilstvo [Community and society]. Kyiv: Dukh i litera [in Ukrainian].